

Vi är inte födda krigare.

Om psykosociala förutsättningar för fredlighet och "krigsduglighet"

av Andreas Peglau

(Jag har inte kunnat kontrollera denna text, som är automatiskt översatt av DeepL. Jag ber om ursäkt för de fel och felaktigheter som säkert förekommer.)

Sedan människan existerar ...^[1]

"Krig definieras som en organiserad konflikt som utkämpas med vapen och våld med hjälp av betydande resurser, där planerade kollektiva grupper deltar. Målet för de deltagande kollektiva grupperna är att genomdriva sina intressen. [...] De våldshandlingar som äger rum i detta syfte riktar sig specifikt mot motståndarnas fysiska integritet och leder därmed till död och skador."
Wikipedia^[2]

Den antika grekiska filosofen Herakleitos (cirka 520 f.Kr. – 460 f.Kr.) har lämnat efter sig följande citat: "Kriget är allas fader."^[3] 1642 skrev den engelska filosofen Thomas Hobbes om "alla mot alla-kriget" som ursprungligt, som ett naturtillstånd.^[4] Knappt 300 år senare knöt Sigmund Freud an till ett annat citat av Hobbes och hävdade: "Människan är människans varg", en "vild best som är främmande för

att skona sin egen art", baserat på en "primär" – det vill säga given, medfödd – "fientlighet mellan människor". ^[5]

Om så vore fallet skulle vi inte behöva fundera över hur krig uppstår eller vems intressen som tillvaratas i krig: det ligger helt enkelt i våra gener ... Det skulle dessutom innebära att krig på sikt knappast skulle kunna undvikas. Och om så skulle ske, skulle det bara vara till priset av att undertrycka vår sanna natur, våra "anlag".

Än idag försvaras tesen om krig som ett ursprungligt, quasi "naturligt" tillstånd. Två exempel:

2009, när han mottog Nobels fredspris, förkunnade Barack Obama, den amerikanske presidenten som skulle komma att ansvara för fler krigsdagar än någon av sina föregångare: ^[6] "Kriget kom, i en eller annan form, till världen tillsammans med den första människan." ^[7]

På webbplatsen för "Zukunftsinstitut" (Framtidsinstitutet), grundat av trendforskaren Matthias Horx, kunde man 2024 läsa: "Sedan människan existerat har det förekommit krigiska konflikter." ^[8] Här menade man till och med att man visste det med säkerhet:

"De mest våldsamma samhällena är – eller var – de som vi snarare förknippar med attributet "fredliga". Jägar- och samlarsamhällen hade de högsta mordfrekvenserna, och i de flesta regioner på jorden rasade ständiga stamkrig. I det naturliga ursprungstillståndet tog man vad man kunde få, medlemmar av en annan stam betraktades inte som "våra", och hämningarna mot att döda var, särskilt i de många situationer där det rådde brist, knappt uttalade." ^[9]

Jämfört med detta "naturliga ursprungstillstånd" måste – eller bör – naturligtvis de borgerliga demokratierna, där fattigdom, utnyttjande, förtryck och krigshets är reglerade i lag, framstå som ren frälsning.

Resa till urtiden

Låt oss därför ta en titt på den aktuella kunskapsnivån om människans utveckling. Eftersom man inom arkeologin på grund av det begränsade antalet bevis ofta måste förlita sig på antaganden och "analogiska slutsatser" ^[10], en stor del av teserna är omstridda även bland experterna själva och en enda ny upptäckt ofta kan vända upp och ner på hela bilden, är vissa av följande uppgifter, särskilt när det gäller dateringar, endast preliminärt giltiga. De slutsatser jag drar av detta kommer förhoppningsvis att hålla längre.

För närvarande antas det allmänt att den linje som ledde till dagens människa skiljde sig från den som ledde till dagens schimpans för cirka sex miljoner år sedan. ^[11] Detta resulterade först i varelser som fortfarande liknade apor, även kallade "förmänskor". De "urmen" och "tidiga människor" som utvecklades ur dessa och som var de första representanterna för släktet "Homo" tros ha levt för två till tre miljoner år sedan. ^[12] För den "anatomiskt moderna människan", Homo sapiens, har man hittills kunnat påvisa en existens på cirka 300 000 år. ^[13]

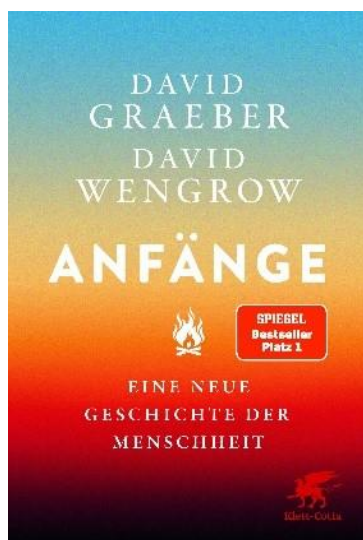
Det råder enighet om att bland annat användningen av eld har bidragit till processen att bli människa. På webbplatsen "Planet Wissen" kan vi läsa följande: ^[14]

"Vissa fynd tyder på att våra förfäder [...] redan för cirka 1,5 miljoner år sedan utnyttjade eldens kraft. Men frågan om när människan lyckades tända eld på egen hand diskuteras fortfarande intensivt bland forskarna. Många antar att neandertalare lyckades med detta med hjälp av flinta för 40 000 år sedan."

Om de angivna siffrorna stämmer, skulle våra förfäder ha hanterat eld i nästan en och en halv miljon år utan att ta reda på hur de kunde göra det själva. Det är inte förvånande att andra forskare, såsom historikern James C. Scott, sätter en mycket tidigare tidpunkt för detta: för cirka 400 000 år sedan.^[15]

400 000 eller 40 000 år? Bakom denna anmärkningsvärda osäkerhet på 360 000 år döljer sig ett grundläggande problem i forskningen om våra tidigaste utvecklingsstadier: Vi har många antaganden om den allra största delen av tiden för de alltmer mänskliga varelsernas existens, men *vet* vi ytterst lite.

Inga representativa uttalanden

I boken *Anfänge. Eine neue Geschichte der Menschheit* (Början. En ny historia om mänskligheten) sammanfattar antropologen David Graeber och arkeologen David Wengrow den aktuella forskningsstatusen. De skriver: För vår tidiga förhistoria finns

”knappast några fynd. Det finns [...] tusentals år där de enda tillgängliga bevisen på hominida aktiviteter består av en enda tand eller kanske några flisor av huggen flinta. [...]

Hur såg dessa urmänskliga samhällen ut? Vi bör åtminstone vara ärliga och erkänna att vi inte har den minsta aning. [...]

För de flesta perioder vet vi inte ens hur människorna var byggda under struphuvudet, för att inte tala om pigmentering, kost och allt annat.”^[16]

2024 bekräftade arkeologen Harald Meller, historikern Kai Michel och evolutionsbiologen Carel van Schaik: ”Vi har att göra med ett försvinnande litet antal bevarade människoben.”^[17] En uppskattning som de citerade kom fram till 3 000 upptäckta ”rester av Homo sapiens som var äldre än 10 000 år”.^[18]

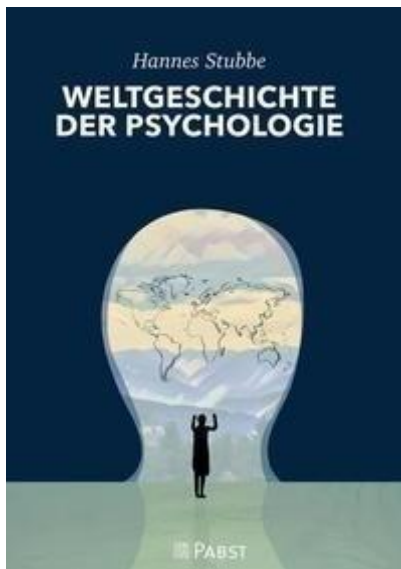
För det totala antalet för-, ur-, tidiga och nuvarande människor som fram till dess hade befolkat jorden finns det en – nödvändigtvis högst spekulativ – uppgift om mer än sju miljarder.^[19] Eftersom populationen av människoliknande varelser till en början uppenbarligen växte långsamt, tillhörde i alla fall de allra flesta av dem gruppen Homo sapiens.^[20]

Av miljarder individer utspridda över halva jorden finns några tusen kvarlevor, av vilka allt färre kan hittas ju längre tiden går: Detta illustrerar hur osäkra *alla* generaliserande slutsatser om tidiga människoliknande varelser och människor är. Det är inte tal om att skelettdelar från några få individer kan användas för att göra representativa uttalanden om stora grupper av levande människor.

Tänder och skallben, som utgör den övervägande delen av dessa fynd, innehåller ändå ingen information om psykosociala aspekter, om deras tidigare ägares mentala och själsliga tillstånd. Inte heller om de var krigiska eller fredsälskande.

De första ”direkta bevisen för det vi idag [...] kallar ’kultur’ går” i sin tur ”inte längre tillbaka än 100 000 år”. Och först sedan knappt 50 000 år tillbaka blir sådana bevis gradvis vanligare.^[21]

Men då hade Homo sapiens redan funnits i minst 250 000 år. Men även det vi tror oss veta om människors psykiska tillstånd, motiv, mål och sociala beteenden under dessa 250 000 år bygger – med undantag för de senaste fem årtusendena – nästan uteslutande på mer eller mindre plausibla antaganden.

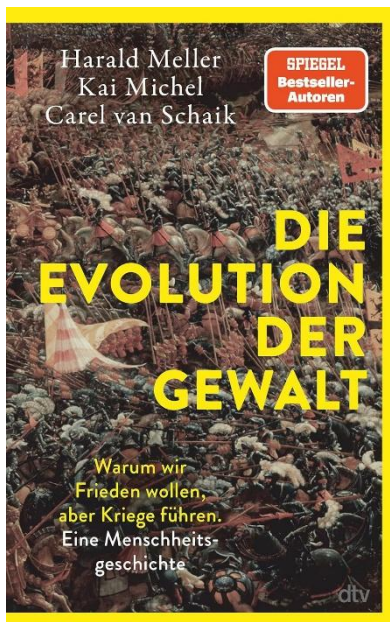

Hur preliminära dessa antaganden är framgick än en gång av nyheten den 6 juni 2023 att redan för 200 000 år sedan ska människoliknande förfäder ha begravt sina anhöriga. Hittills hade detta endast tillskrivits neandertalaren och Homo sapiens – och det först sedan 100 000 år tillbaka. Dessa fynd, heter det i nyhetsrapporten, "ifrågasätter den hittillsvarande uppfattningen om människans evolution, enligt vilken först utvecklingen av större hjärnor möjliggjorde komplexa aktiviteter som att begrava de döda".^[22]

En kompakt sammanställning av tidigare arkeologiska fynd och antaganden som härrör från dem finns i boken *Weltgeschichte der Psychologie* (Världshistoria inom psykologi), skriven av psykologen och antropologen Hannes Stubbe.^[23]

Omsorg istället för mord

R. Brian Ferguson, en annan antropolog, har undersökt hundratals Homo sapiens-skelett som är äldre än 10 000 år från olika fyndplatser för att se om de uppvisar skador orsakade av interpersonell våld. Resultatet: Detta var endast fallet för cirka tre dussin av dem. Det betyder att han inte hittade några arkeologiska bevis för krig för mer än 10 000 år sedan. Dessutom behöver våldshandlingar inte ha utövats avsiktligt.^[24]

Det finns faktiskt även bevis för våldshandlingar mellan människor under förhistorisk tid; den tidigaste dateras till cirka 430 000 år sedan.^[25] Efter att Meller, Michel och van Schaik i sin bok *Die Evolution der Gewalt* (Våldets evolution) har gått igenom hela de tre miljoner år som gått sedan släktet Homo uppstod, "utan att ha utelämnat några viktiga spår", drar de dock slutsatsen: "Det finns inte ens en handfull bevis för avsiktliga mord på människor."^[26]

Men även om dessa dödanden skulle ha varit mord, vilket aldrig kan klargöras i avsaknad av ögonvittnesrapporter: ett mord är inte krig. Och en enskild mördare – om vilken det, till skillnad från offret, inte finns någon information att tillgå – kan inte anses vara representativ för den dåvarande mänskliga befolkningen.

Harald Meller och hans medförfattare konstaterar dessutom:

"Om man letar efter förhistoriska bevis för krig, mord och dråp, upptäcker man istället tecken på omvårdnad och omsorg. De

paleoarkeologiska fynden vittnar om att människor hjälpte och stödde varandra, annars skulle många skador ha varit liktydiga med en dödsdom. "

Som exempel nämner de en neandertalare som också dog för cirka 430 000 år sedan och som led av "en hel rad degenerativa sjukdomar, trauman, en förkortning av höger arm och troligen blindhet på

vänster öga samt svår hörselnedsättning”, men ändå nådde en ålder av ”fyrtio till femtio år” – vilket endast var tänkbart med ”daglig stöd” från sin grupp, inklusive sårvård. [27]

Kriterier för ”krig”

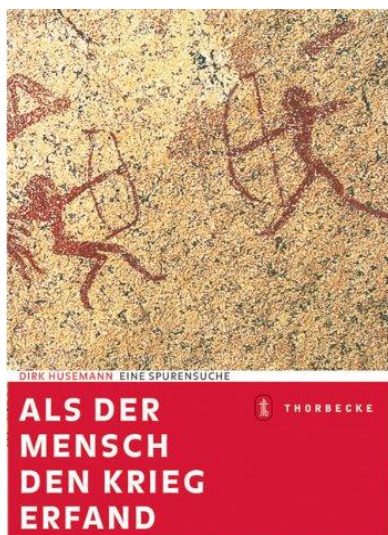
Dessutom är inte varje avsiktligt utövande av våld mellan människor, ja inte ens varje konflikt som utkämpas med vapen, ett krig. För att återigen konsultera Wikipedia:

”En grundläggande utmaning vid klassificeringen av krig är frågan om när ett krig kan betecknas som sådant. I politiska och vetenskapliga sammanhang görs ofta skillnad mellan väpnad konflikt och krig. En väpnad konflikt är en sporadisk, snarare slumpmässig och icke strategiskt motiverad väpnad konflikt mellan stridande parter.” [28]

I ”stora forskningsprojekt”, fortsätter det, gäller ”1 000 döda per år som en grov indikator på att en väpnad konflikt eskalerar till krig”. Andra ”krigsdefinitioner” kräver dessutom ”ett minimum av kontinuerlig planering och organisering hos minst en av motparterna” eller ”att minst en av de stridande parterna måste vara en stat som deltar i konflikten med sina väpnade styrkor”. [29]

En fyndighet som under lång tid betraktats som bevis för den äldsta väpnade konflikten uppfyllde i bästa fall delvis de ovan nämnda kriterierna. R. Brian Ferguson rapporterar om utgrävningen i dagens Sudan:

”Denna begravningsplats, känd som fyndplats 117, upptäcktes i mitten av 1960-talet under en expedition ledd av Fred Wendorf, arkeolog vid Southern Methodist University i Dallas, Texas, och är enligt grova uppskattningar mellan 12 000 och 14 000 år gammal. Den innehöll 59 välbevarade skelett, varav 24 hittades i nära anslutning till stenbitar som tolkades som delar av projektiler.”[30]

Sedan dess har 61 döda av olika ålder och båda könen hittats där; 41 skelett uppvisar skador.[31] Det gick dock inte att fastställa om dessa döda begravdes samtidigt eller under loppet av en hel rad år. I sin bok *Als der Mensch den Krieg erfand* (När människan uppfann kriget) hänvisar förhistorikern Dirk Husemann till att Fred Wendorf upptäckte ”en annan begravningsplats från samma tid i närheten”, där ”inte en enda av de döda hade skador”.

Man ansåg därför att det var möjligt att man på fyndplats 117 avsiktligt ”bara begravde dem som dött en våldsamt död”. [32] Under tiden har det visat sig att ”många av dessa människor hade skador” – oftast från pilar eller spjut – ”som redan hade läkt när de dog” ;[33] detta gällde tre fjärdedelar av de vuxna.

Dirk Husemanns bedömning är därför sannolikt korrekt: ett massmord kan ”uteslutas”. [34] Dessa fynd bevisar dock ”återkommande mellanmänsklig våld”. [35]

5,988 miljoner år utan bevis på krig

Men även om vi – trots fullständig okunskap om närmare omständigheter – skulle vilja klassificera de cirka 12 000 år gamla skadorna och dödandet i Sudan som tecken på krig, skulle det innebära att av sex miljoner år av människans utveckling: Det finns inga bevis för krig under 5 988 miljoner år, det vill säga under 99,98 procent av denna tid. Om vi istället tar de tre miljoner år som gått sedan de första människorna, det vill säga släktet Homo, uppstod som referensvärde, kan vi konstatera samma sak för 99,96 procent av denna tid. Och även om vi bara använder de hittills bevisade 300 000 åren av Homo sapiens existens som jämförelse, kan vi konstatera att det för 96 procent av den anatomiskt moderna människans livstid finns det inga bevis för några krigiska konflikter. Detsamma gäller för neandertalarna, som existerade som en "självständig art" redan för upp till 450 000 år sedan. [\[36\]](#)

Även Harald Meller, Kai Michel och Carel van Schaik konstaterar att det för denna oändligt långa tid "hittills inte finns några arkeologiska bevis på krig eller ens sporadiska konflikter mellan grupper". Arkeologin talar här "ett tydligt språk: ur ett mänskligt perspektiv verkar kollektivt, organiserat dödande vara ett nytt fenomen." [\[37\]](#)

Varför skulle våra förfäder, frågar psykologen Christopher Ryan och psykiatern Cacilda Jethá i sin bok *Sex. Die wahre Geschichte* (Sex. Den sanna historien), ge sig ut på ansträngande vandringar på en bördig, i stort sett obebyggd [\[38\]](#) med outtömliga resurser [\[39\]](#), ge sig ut på strapatsrika vandringar för att någonstans döda andra människor eller själva bli dödade? Detta stämmer överens med att det inte finns några krigsscener på de tusentals förhistoriska grottmålningar som hittills har upptäckts. [\[40\]](#)

Först för cirka 7 000 år sedan uppstod flera massgravar, som av experter i stort sett enhälligt klassificeras som bevis på krigiska massakrer. [\[41\]](#) De tidigaste bildliga framställningarna, där bågskyttar tycks stå mot varandra som fiender, [\[42\]](#) dateras för närvarande till cirka 5 000 år gamla. [\[43\]](#)

Krig var, kan man anta, framför allt ett resultat av uppkomsten av auktoritära sociala strukturer, med åtföljande ojämlik fördelning av ägande, kanske ytterligare underblåst av naturkatastrofer och deras mångfacetterade effekter. [\[44\]](#)

Låt oss alltså sammanfatta så här långt: Uttalanden som de inledningsvis citerade från Barack Obama eller "Zukunftsinstitut" ("*Sedan människan existerat har det förekommit krigiska konflikter*") kan inte på något sätt bevisas och är därför samtidigt ovetenskapliga.

Den som ändå sprider sådana åsikter måste fråga sig på vilken grund och med vilken motivation han gör det. I Obamas fall är tanken uppenbar: att framställa krig som något djupt mänskligt har förmodligen gjort det lättare för honom att själv starta krig utan dåligt samvete.

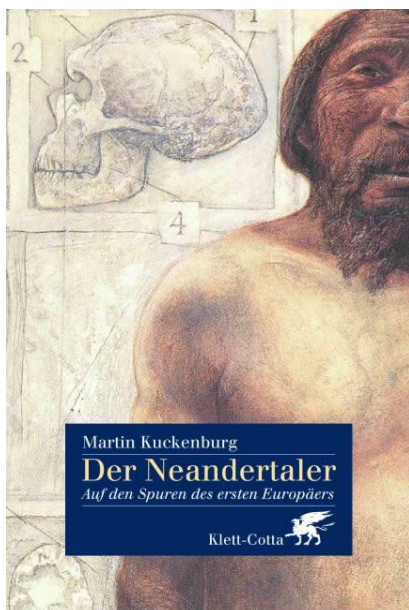
På samma sätt kan det passa dagens krigshetsare i regeringar och massmedia att peka på en förmodad inneboende benägenhet hos oss att förstöra och döda, eller till och med *lust* till det, för att göra den "krigsduglighet" de eftersträvar mer tilltalande för oss, enligt mottot: "Ni vill ju ändå!"

Grundläggande gäller: Den som tror på det medfödda destruktiva i människan slipper den irriterande frågan om vad det är som gör människor "onda".

Gränserna för kunskap

Bristen på objektiva möjligheter att bedöma mänsklighetens tidiga historia innebär samtidigt: Vi kan inte heller bevisa någon genomgående *fredlig* början på människans utveckling, inget paradisiskt, ursprungligt kommunistiskt eller matriarkalt ursprungstillstånd. 1996, efter grundliga efterforskningar, drog arkeologerna Brigitte Röder, Juliane Hummel och Brigitta Kunz slutsatsen att matriarkatet "varken kan bevisas eller motbevisas med arkeologiska källor. Ett av arkeologins största problem är att den än i dag inte har någon nyckel till tidigare samhällens tankvärld". [\[45\]](#)

För de senaste 50 000 åren ger bland annat grottmålningar och figurativa avbildningar – som kräver tolkning – en inblick i denna tankvärld. En mer tillförlitlig "nyckel" utvecklades dock först genom möjligheten att bevara skriftspråk på ett bestående sätt, till exempel som kilskrift – alltså för cirka 5 000 år sedan. [\[46\]](#) Att även denna nyckel inte är exakt utformad, att skriftliga överleveringar ofta är felaktiga, förvrängda och nästan alltid ofullständiga, påpekas redan i det berättigade påståendet att historien skrivs av *segrarna*. I det berömda fallet med Påskön var det erövrare och slavhandlare som tillskrev de infödda där den förstörelse som de själva hade orsakat och initierat. [\[47\]](#)

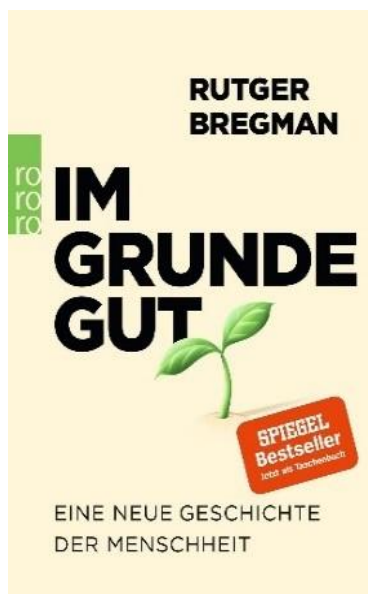
Förtal av "primitiva" kulturer förekommer ofta i historiebeskrivningen. Således beskrevs och beskrivs neandertalare fortfarande delvis som muskelbundna, "intellektuellt underlägsna och nästan oöverträffligt trögtänkta och okultiverade utomjordingar" [\[48\]](#) – trots att många fynd sedan länge bekräftar att denna människosläkt, som försvann för bara cirka 40 000 år sedan, i alla väsentliga avseenden var jämbördig med Homo sapiens, lika "mänsklig" och i vissa fall blandade sig med den genom fortplantning. [\[49\]](#) Hannes Stubbe konstaterar: Även om det är "svårt för vissa forskare att erkänna detta, måste vi idag acceptera neandertalaren som en fullvärdig människa med alla intellektuella, psykiska och sociala funktioner, krafter och kompetenser [...]". [\[50\]](#) Neandertalare hade dessutom större hjärnor än vi... [\[51\]](#)

Martin Kuckenburg har i flera publikationer gjort rättvisa åt neandertalaren som den "första europeiska människan". [\[52\]](#)

När det gäller ämnet "krigsförmåga" är det värt att lyfta fram ytterligare två exempel på verklighetsförvrängning. Endast en grov, numera detaljerat avslöjad datamanipulation [\[53\]](#) gjorde det möjligt för psykologen Steven Pinker att hävda att "kollektiv våld [...] alltid och överallt har funnits" [\[54\]](#) – och därifrån härleda en idealisering av borgerliga-kapitalistiska sociala strukturer. [\[55\]](#) Särskilt fräckt agerade antropologen Napoleon Chagnon [\[56\]](#), som 1964 först gav Yanomami-folket yxor och macheter för att sedan, baserat på detta och på olika falska påståenden, hävda i bästsäljare att de var extremt våldsamma. 1995 förbjöd Yanomami honom att resa in på deras territorium på grund av hans fortsatta förtal. [\[57\]](#)

Men Chagnon, och Pinker i alla fall, fortsätter att behandlas som kronvittnen till ursprungsbefolkningars brutalitet och medfödda ondska.

Historikern Rutger Bregman har samlat exempel på falskheten i den "standardberättelsen" om den "onda vilden", som först måste göras socialt acceptabel av en "god" (västerländsk) civilisation, och kritiskt granskat påstått vetenskapliga experiment, undersökningar och publikationer om människobilden.

Han kommer fram till att människan – vilket också är titeln på hans bok – ”i grunden är god”.[\[58\]](#)

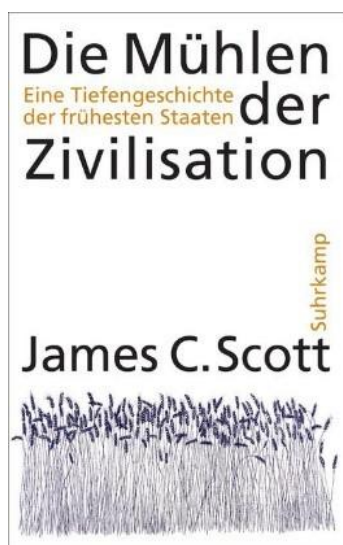
Betyder den beskrivna bristen på seriösa data om mänsklighetens (för)historia att vi inte kan svara på frågan om vi är födda krigare? Jo, det kan vi.

En medfödd benägenhet att kriga och döda skulle alltid och överallt visa sig – om så bara genom att den ständigt måste undertryckas. För att avfärda påståendet att vi är födda krigare som ogiltigt behöver vi alltså bara bevisa att det också har funnits eller finns andra sätt. För de senaste årtusendena är det fullt möjligt.[\[59\]](#)

Jägare och samlare

När det gäller våra närmare förfäder som var jägare och samlare – ofta kallade ”jakt- och samlingsfolk” – bör man enligt Harald Meller, Kai Michel och Carel van Schaik ”begrava det fördomar som går tillbaka på Thomas Hobbes[\[60\]](#)”, att deras liv skulle ha varit ”ensamma, eländiga, äckliga, djuriska och korta”. [\[61\]](#) Tydligen var de större ”än dagens genomsnittsmänniska” och deras livslängd kan, enligt Christopher Ryan och Cacilda Jethá, ha varit mellan 70 och 90 år. Även antropologen Robert Edgerton menar att i Europa ”uppnådde stadsbefolkningen förmodligen först i mitten av 1800-talet eller till och med 1900-talet” samma livslängd som jägare och samlare.[\[62\]](#) Dessa nomader var uppenbarligen ”väl anpassade till sina livsmiljöer” och hade knappast någon anledning att starta konflikter på grund av brist på resurser.[\[63\]](#)

Detta pekar också på forskningen om ”148 dödliga aggressionshändelser” i 21 tidigare och nutida jägarsamhällen, som antropologen Douglas P. Fry har genomfört tillsammans med filosofen Patrik Söderberg.[\[64\]](#) De sammanfattar sina resultat så här: Bakgrunden till dessa dödsfall var oftast personliga motiv som svartsjuka eller hämnd, sällan en familjefejd och ännu ”mycket sällan” en konflikt ”mellan politiska samhällen eller krig”. I ungefär hälften av samhällena förekom det överhuvudtaget ”inga dödliga händelser där mer än en gärningsman var inblandad”.[\[65\]](#)

Jägar- och samlarsamhällen existerade inte bara *före*, utan under tusentals år *samtidigt* med de stater som grundades för första gången för cirka 6 000 år sedan. [\[66\]](#) Som James C. Scott visar i sin bok *Die Mühlen der Zivilisation*[\[67\]](#) berodde denna parallella existens inte minst på att jägarsamhället förblev ett attraktivt alternativ till bofasthet. I de befästa bosättningarna ökade nämligen livslängden och livskvaliteten oftast inte alls, utan *minskade*. Bland annat eftersom det trånga samlivet mellan människor och husdjur orsakade epidemier och eftersom man nu var tvungen att skaffa allt som var nödvändigt för livet huvudsakligen på ett och samma ställe.

Men även i de stora städer som växte fram fanns exempel på fredligt samliv. En av dessa bosättningar var Catal Hüyük (eller Çatalhöyük) i Anatolien,[\[68\]](#) som existerade i cirka 1 500 år, från omkring 7 400 f.Kr., och hade en yta på upp till 13 hektar och flera tusen invånare.

Tillgången till mat och materiella ägodelar var tydligen ganska jämnt fördelad, och det finns inga

tecken på någon central ordningsmakt, än mindre någon förtryckande instans, och inte heller på våldsbrott eller dödliga strider.

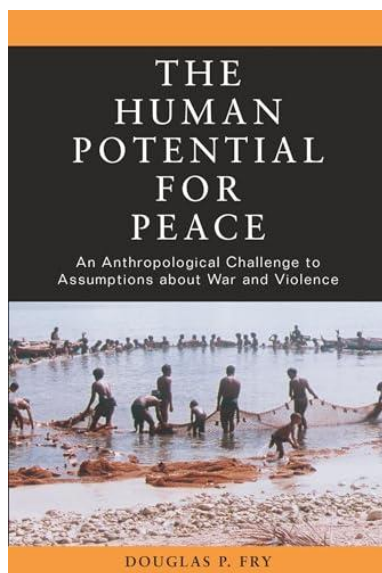
Dock har hittills endast 5 procent av denna bosättning utgrävt arkeologiskt.[\[69\]](#) Ändå är även detta ett starkt tecken på att krig INTE är en konstant i mänsklighetens historia.

Genom etnologisk forskning som sträcker sig fram till nutiden kan man dessutom *bevisa* att representanter för Homo sapiens kan leva tillsammans i god harmoni under lång tid.

Lära av de fredligaste samhällena

2021 presenterade Douglas P. Fry, som länge forskat om möjligheterna att upprätthålla fred[\[70\]](#), och socialpsykologen Peter T. Coleman i en artikel sitt "Projekt för hållbar fred" (Sustaining Peace Project)[\[71\]](#). Sedan 2014 strävar deras grupp bestående av psykologer, antropologer, filosofer, astrofysiker, miljö- och statsvetare samt informations- och kommunikationsexperter efter "en mer omfattande och exaktare förståelse av varaktig fred". I motsats till vad som vanligtvis framställs i media finns det, skriver Coleman och Fry, än i dag ett stort antal samhällen som lever i fred inom sina gränser och med sina grannar "sedan 50, 100 eller till och med flera hundra år". Detta motbevisar "övertygelsen att människor är programmerade för krig av naturen".[\[72\]](#) Som exempel nämner de bland annat de tio angränsande stammarna i den brasilianska övre delen av Xingu-floden, de schweiziska kantonerna och irokesernas sammanslutning.

De kunde identifiera följande som särskilt fredsfrämjande: en övergripande gemensam identitet/gemensamma aktiviteter och institutioner/normer, värderingar, ritualer och symboler som riktar sig mot krig/ett "fredsspråk" i massmedierna, om sådana finns/politiker, företagare, präster och aktivister som bidrar till att utveckla och förverkliga en vision om fred. [\[73\]](#)

Detta väcker frågan om vad av detta som finns idag i Tyskland eller EU. Coleman och Fry klassificerar även EU som ett fredsälskande samhälle. Men deras artikel är ju från 2021 ...

För fördjupning rekommenderas på webbplatsen för *Sustaining Peace Project*[\[74\]](#) att läsa Frys bok (tyvärr inte tillgänglig på tyska): *The Human Potential for Peace*.

Anatomin av mänsklig destruktivitet

Redan 1973 sammanställde psykoanalytikern och socialforskaren Erich Fromm rapporter om olika etniska grupper och kvaliteten på deras sociala relationer. I hans banbrytande verk *Anatomie der menschlichen Destruktivität*[\[75\]](#) kan man läsa att det även under andra hälften av 1900-talet fanns stabila, livsbejakande, icke-

krigiska, ofta matriarkalt orienterade sociala sammanslutningar där det inte fanns något behov av att undertrycka en påstådd dödsträng. [\[76\]](#) Fromm sammanfattar:

"Även om vi i alla kulturer kan konstatera att människor försvarar sig mot hot mot sina liv genom att slåss (eller fly), är destruktivitet och grymhet så minimala i så många samhällen att dessa stora skillnader inte skulle kunna förklaras om vi hade att göra med en "medfödd" passion." [\[77\]](#)

Fromms bok erbjuder dessutom, såvitt jag vet, fortfarande den mest omfattande sammanställningen av argument från psykoanalys, (social)psykologi, paleontologi, antropologi, arkeologi, neurofysiologi, djurpsykologi och historievetskap som talar för en medfödd tendens hos människan till samarbete och fredlighet.

Jag vill bara lyfta fram några av de punkter som har direkt anknytning till vårt tema:

- Aggression i sig, härledd från det latinska ordet "aggreder" = att gå mot någon eller något, att ta itu med något, är inte bara något dåligt, utan en livsviktig, hälsosam del av vårt handlingsrepertoar. Endast med dess hjälp är avgränsning, genomdrivande, självhävdelse och självförsvar möjligt. Redan i början av vårt liv behöver vi denna förmåga för att pressa oss igenom den trånga förlösningsskanalen och födas. Förmågan att vara aggressiv på ett sunt sätt i denna mening har både djur och människor. Den är alltid kopplad till hotfulla situationer eller utmaningar. Antagandena om en aggressionsdrift (Konrad Lorenz) eller till och med dödsdrift (Sigmund Freud) är ogrundade spekulationer.[\[78\]](#)
 - Under vissa omständigheter kan aggressivt beteende också vara förknippat med förstörelse, till exempel när en lejon sliter en antilop eller när människor dödar i akut självförsvar. Men hos djur och hos psykiskt tillräckligt friska människor blir denna förstörelse aldrig ett självändamål.
 - Varken djur eller psykiskt friska människor uppträder sadistiskt, målmedvetet livsfientligt eller lustfyllt brutalt. Endast destruktiva, och därmed psykiskt allvarligt störda människor vill ha krig.
 - Människan är i stånd att mentalt förutse både verkliga och överkliga, endast antydda livshotande hot. Även det senare kan hos henne utlösa biologiskt grundad aggression eller förstörelse som tjänar artens eller självbevarandet. Detta har – och används fortfarande – ofta av makteliter för att skapa krigsberedskap hos massorna.
 - En meningsfull tillvaro, tillfredsställande mellanmänniskliga relationer, men också djupgående psykoterapi kan hjälpa till att lindra eller läka effekterna av den socialisering som leder till destruktivitet.[\[79\]](#)
- Om vi kommer till världen som potentiella mördare kan också kontrolleras utifrån *individuella livshistorier*. *Predestinerade för detta är biografier om människor som har begått så allvarliga brott som att starta krig och massmord.*

Goebbels

Joseph Goebbels,[\[80\]](#) född 1897, blev senare nazisternas propagandaminister och en av de huvudansvariga för den antijudiska, antikommunistiska och antisovjetiska krigspropagandan i naziststaten.

Som barn och ungdom var Goebbels en entusiastisk person som skrev dikter, teaterpjäser och pianostycken, läste bland annat Gottfried Keller, Theodor Storm, Schiller och Goethe, blev förälskad och hoppades på ett liv fyllt av kärlek och erkännande.

Att detta hopp alltmer gick i kras berodde delvis på hans klumpfot, som han fått som barn, eller snarare de negativa reaktionerna på detta handikapp. För hans strängt katolska föräldrar var det en

”prövning” som bäst kunde förnekas. Hos släktingar och klasskamrater väckte det avsky och avsky, senare även hos vissa kvinnor som han åtrådde.

Med tiden ersattes den ouppfyllda kärleken till andra människor av ersättningsobjektet ”fäderneslandet”. Men ännu 1919, som 22-årig med ”folklig” inställning, sökte Goebbels framgångsrikt en doktorandtjänst hos en judisk professor och bedömde denne som ”en utomordentligt vänlig” och ”tillmötesgående man”.[\[81\]](#) 1920 reflekterade han över den inledningsvis segrande ”vänsterorienterade” massupproret i Västtyskland mot reaktionära Freikorps och Reichswehr på följande sätt: ”Röd revolution i Ruhrområdet [...]. Jag är entusiastisk på avstånd”.[\[82\]](#)

På jakt efter ett ”geni” som kunde rädda honom och Tyskland hörde han 1921 för första gången talas om Adolf Hitler – och blev besviken. Han rimade: ”Ser jag bara ett hakkors, får jag lust att skita.”[\[83\]](#)

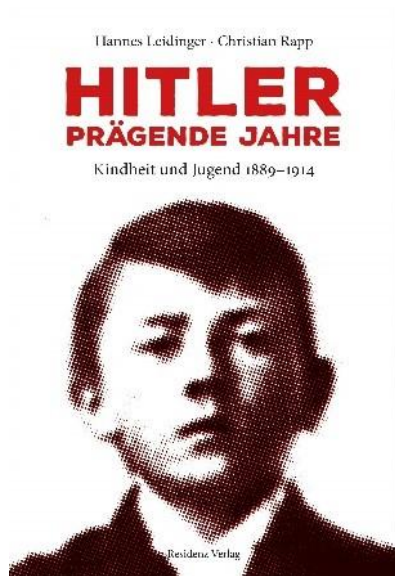
Men yrkesmässiga och privata frustrationer, arbetslöshet, hunger och existentiell osäkerhet följde,[\[84\]](#) och psykiska problem hopade sig: känslor av meningslöshet, självmordstankar, alkoholmissbruk, nervösa sammanbrott. Nu växlade han mellan ”faser av djup depression” och ”utbrott av fanatisk vilja”.[\[85\]](#)

1922 fick han veta av sin fästmö att hon var ”halvjudinna”, vilket irriterade honom, men han avslutade inte relationen direkt.[\[86\]](#) 1924 kunde han fortfarande se positiva sidor i Karl Marx ”Kapitalet”.[\[87\]](#)

Men gradvis blev han helt fascinerad av den nationalsocialistiska ideologin och ledarkulten, inte minst för att de tillät honom att undertrycka sina känslor av underlägsenhet och depression. Nu bildades, som han skrev, ”en vit molnformad svastika på himlen”.[\[88\]](#) Den villkorlösa anhängaren till Hitler var färdig.

Denna process tog dock nästan 30 år.

Hitler

Det finns knappast någon annan person som det finns så många publikationer om som Adolf Hitler. År 2020 kom en bok som sammanfattar den aktuella kunskapen om hans barndom och ungdom: *Hitler – Prägende Jahre*.[\[89\]](#)

Av denna framgår än en gång att Den pubertala Adolf präglades uppenbarligen alltmer av självkänslaproblem som komparerades av storhetsvansinne; även envishet, envishet och verbal aggressivitet ökade. Detta var dock inte konstigt och inte ovanligt med tanke på den för den tiden typiska, delvis brutalt förtryckande behandlingen av barn och ungdomar, som även han utsattes för. Och: Hitler kunde länge behålla en annan sida, nämligen emotionell flexibilitet. Den judiske läkaren Eduard Bloch, som förgäves hade försökt rädda den då 18 årige Hitlers mor från att dö i cancer, beskrev årtionden senare hur han hade uppfattat sonen på moderns dödsdag:

”Adolf, vars ansikte visade tecken på utmattning efter en sömlös natt, satt bredvid sin mor. För att bevara ett sista minne av henne hade han ritat av henne [...]. Under min karriär har jag aldrig sett någon som var så förkrossad av sorg som Adolf Hitler. [...] Ingen kunde då ana att han en dag skulle bli förkroppsligandet av all ondska.”[\[90\]](#)

Inte ens Goebbels eller Hitler kan därför anklagas för att ha fötts som monster, med "krigsförmåga" i medfödd.

Ibland kan man också hämta hopp från arbetet med soldater. Den amerikanske militärexperten Dave Grossman visar att "arméernas största utmaning är att övervinna soldaternas motvilja mot att döda andra människor". "Dödshämningen" kan endast övervinnas genom "avtrubbande drill och målinriktad träning". Under andra världskriget var de amerikanska soldaterna så dåligt förberedda på att döda "att endast 15 till 20 procent av infanteristerna överhuvudtaget avfyrade ett skott".[\[91\]](#)

Sammanfattning

1) Påståendet att människor alltid har fört krig saknar vetenskaplig grund, är oseriöst och vilseledande.

2) Frågan om vi är "födda krigare", om "krigsförmåga" hör till den mänskliga naturen, kan mycket väl undersökas vetenskapligt – och besvaras med ett klart NEJ.

Den som har egna barn eller tillräckligt intensiv kontakt med små barn kan också fundera över om han eller hon uppfattar dessa barn som grundlöst aggressiva eller till och med destruktiva – som "födda krigare" som kan tillskrivas en vilja att döda. Det finns numera många fynd från olika vetenskapsgrenar som bevisar att vi kommer till världen med potential för prosocialt beteende, kärlek, vänskap, samarbete och fredlighet.[\[92\]](#) Och denna potential strävar efter att förverkligas! Även de politiker som idag återigen orsakar krig och massmord, till och med de som utför dessa mord, kom till världen för några år sedan som goda människor.

Med andra ord: vi har alla nödvändiga förutsättningar för att vara goda människor i ett gott samhälle.

Utifrån detta är det återigen möjligt att göra en plausibel spekulation om människans tidiga historia. En tes som idag accepteras av många forskare är att alla representanter för Homo sapiens – neandertalaren kan nog läggas till här – har en "psykisk enhet". Med andra ord: Sedan det finns "moderna" människor har de haft likartade psykiska anlag. Graeber och Wengrow[\[93\]](#) skriver "att en människa som lever av att jaga elefanter eller samla lotusknoppar kan vara lika analytisk, kritisk, skeptisk och uppfinningsrik som någon som tjänar sina pengar som chaufför eller krögare eller leder en universitetsinstitution".

Man kan alltså anta att även våra avlägsna mänskliga förfäder var lika lite krigiska som vi är från födseln.

Och idag?

Om vi har potentialen att vara goda människor i ett gott samhälle – varför utvecklas då inte denna potential?

Jo, därför att vi inte lever i ett gott samhälle.

Barn är på inget sätt mindre värda än vuxna. Men jämfört med vuxna har de knappt några möjligheter att själva bestämma över sina livsvillkor. I en värld som vår, som präglas av auktoritära hierarkier, av exploatering, förtryck, familjär och statlig kontroll samt miljöförstöring, finns det lite utrymme för psykiskt friska barn att utvecklas.

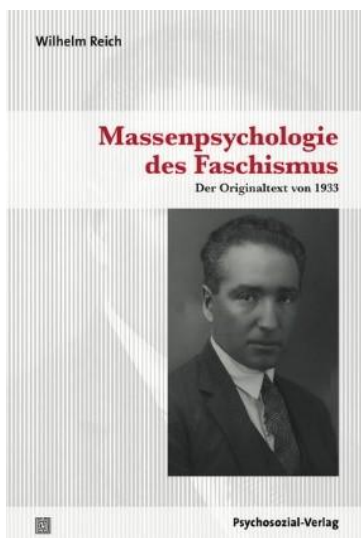
Det lidande och de umbäranden som detta medför för dem, deras ofta otillräckligt tillfredsställda behov, orsakar sorg, smärta och ilska – som i regel inte får uttryckas på ett adekvat sätt gentemot de personer som fostrar dem. De ackumuleras därför tills de antar destruktiva proportioner – vilket senare förstärks av förödmjukelser i skolan, utbildningen, yrkeslivet och arbetslivet.

Eftersom sådana ackumulerade känslor oftast inte får uttryckas officiellt – såvida man inte blir soldat, till exempel – döljs de bakom en fasad av social anpassning, artighet och vänlighet. Så uppstår – fortfarande – den ”auktoritära karaktären” som bugar för de högre och trampar på de lägre. [94]

Och detta har mycket allvarliga konsekvenser för hela det sociala systemet. De destruktiva känslorna är inte bara permanent närvarande på ett undermedvetet plan, utan kan också när som helst bryta ut ur sitt gömställe när tillfället är det rätta. Detta blir desto lättare när media och politiken tillhandahåller socialt svagare eller demoniserade ”främlingar” som målobjekt. Tidigare var det i Tyskland inte minst judar, kommunister och ryssar – och för närvarande är det återigen ryssar, snart troligen även kineser. [95]

På detta sätt, genom massiv socialisering av destruktiva psykiska strukturer och manipulation i media, har man försökt och försöker man fortfarande att träna människor till ”krigsduglighet”. Ju mer aggressionsuppdämda och självkänsl förstörda vi görs, desto mer användbara är vi för alla slags destruktiva syften – oavsett om dessa förkläds med nationalistiska, nyfascistiska, fundamentalistiska, imperialistiska, miljöförstörande, barn-, kvinno-, homosexuella- eller främlingsfientliga ideologier.

Om den massivt uppdämda explosiva ilskan får ett utlopp, är åsikterna utbytbara: Terror och mord kan begås med alibit ”höger” lika väl som ”vänster” världsbild, till Guds ära, till Allahs väl, till förmån för en ekodiktatur eller – som för närvarande – som en del av västerländsk nyliberal ”regelbaserad” världslucky.

Den grundläggande processen beskrevs av psykoanalytikern Wilhelm Reich 1933 i hans [Massenpsychologie des Faschismus](#) (Masspsykologi och fascism) på följande sätt: Förtrycket av barnen gör dem ”rädda, skygga, auktoritetsrädda, i borgerlig mening lydiga och uppfostringsbara”. Barn genomgick först ”den auktoritära miniatyrstaten familjen [...] för att senare kunna anpassa sig till det allmänna samhällsramverket”.

Den uppdämda livsenergin, som efter att ha genomgått denna uppfostringsprocess inte längre kan få naturligt utlopp, söker nu ersättningsventiler, flödar in i den naturliga aggressionen och förstärker den så ”brutal sadism, som utgör en väsentlig del av den masspsykologiska grunden för den krig som iscensätts av ett fåtal av imperialistiska intressen”. Denna psykiskt deformerade människa ”agerar, känner och tänker” i strid med sina livsintressen. [96]

Så blir vi GJORDA till ”krigare”.

Men eftersom det ligger i vår natur att vara fredliga, solidariska och prosociala – vi kan inte vara ”mänskliga” utan andra människor, inte heller existera utan dem i början av vårt liv – gör det oss sjuka att bli trimmade till att vara ”krigsdugliga”.

Alternativ, perspektiv

Frågan kvarstår: Vad måste hända för att människor återigen ska bli så fredliga som de uppenbarligen kommer till världen – eller, ännu bättre: för att de ska kunna FÖRbli så fredliga?

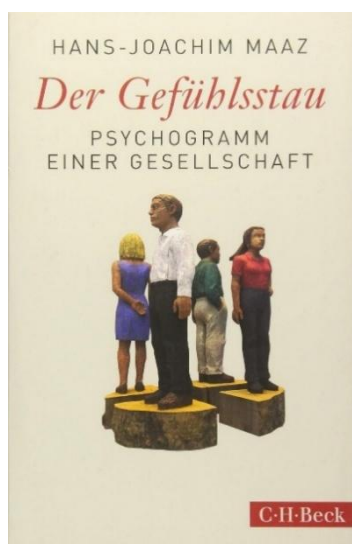
Eftersom jag redan har uttalat mig om detta många gånger[\[97\]](#), vill jag fatta mig mycket kort.

Vi behöver fortfarande en omvälvning av de ekonomiska och politiska förhållandena, ett avsteg från vår alltmer destruktiva, nyliberala kapitalistiska samhällsstruktur. Men det räcker inte, vilket särskilt det i slutändan misslyckade experimentet med "realsocialismen" har visat. Det måste kompletteras med en *psykosocial* revolution.

Wilhelm Reich sammanfattade 1934 sambandet bakom detta på följande sätt:

"Om man försöker förändra människors struktur ensam, gör samhället motstånd. Om man försöker förändra samhället ensamt, gör människorna motstånd. Detta visar att inget av dem kan förändras var för sig."[\[98\]](#)

För vår samtid kan detta konkretiseras på följande sätt: Vuxna bör – inte minst med hjälp av psykoterapeutisk kunskap – arbeta med sina socialiserade psykiska störningar och samtidigt se till att deras barn och barnbarn slipper utveckla dessa störningar överhuvudtaget.

Psykoanalytikern Hans-Joachim Maaz introducerade – bland annat i sin bok *Der Gefühlsstau* [\[99\]](#) – införa ett motsvarande koncept av "terapeutisk kultur" i DDR:s omvandling och har sedan dess vidareutvecklat det till "relationskultur" [\[100\]](#).

Att kärleksfullt följa barn in i livet, aktivt sträva efter goda och jämställda partnerskap, tillfredsställande sexualitet och psykisk hälsa, privat och offentligt fördöma auktoritära, livsfientliga eller till och med krigshetsande normer i familjen, skolan, yrkeslivet, media, kyrkan, politiken och staten samt söka likasinnade med vilka man kan göra motstånd mot detta – allt detta har under tiden blivit ännu viktigare och mer brännande. [\[101\]](#)

Den mest träffande beskrivningen av det långsiktiga målet för sådana ansträngningar kommer från Erich Fromm: ett "hälsosamt samhälle" "där ingen längre behöver känna sig hotad: inte barnet av föräldrarna, inte föräldrarna av sina överordnade, inte en social klass av en annan, inte en nation av en supermakt".[\[102\]](#)

Anmärkningar och källor

[1] För omslagsdesignen tackar jag – än en gång – Jan Petzold. En tidigare version av denna artikel publicerades 2023 på min webbplats och 2025 på *apolut* (<https://apolut.net/sind-wir-geborene-krieger/>). Den produktiva utbytet med förhistorikern och kulturvetaren Martin Kuckenburg har bidragit väsentligt till den nya versionen.

Eftersom jag här lånar från olika vetenskapsområden som jag inte har någon särskild kompetens inom och huvudsakligen använder sekundära källor, rekommenderar jag att man bildar sig en egen uppfattning med hjälp av de böcker som nämns i texten och att man, särskilt när det gäller arkeologiska fynd, regelbundet söker efter uppdateringar på internet.

[2] https://de.wikipedia.org/wiki/Krieg#Ebenen_der_Kriegs%C3%BChrung.

[3] "Kriget är allas fader, allas kung. Det gör vissa till gudar, andra till människor, vissa till slavar, andra till fria" (<https://de.wikipedia.org/wiki/Heraklit>).

[4] "Jag visar först att människors tillstånd utan civilt samhälle (ett tillstånd som kan kallas naturtillståndet) inte är något annat än ett krig mellan alla mot alla, och att i detta krig har alla rätt till allt" (https://de.wikipedia.org/wiki/Bellum_omnium_contra_omnes).

[5] Sigmund Freud (1930) [1929]: *Das Unbehagen in der Kultur*, i: GW Band 14, Fischer, s. 419–506, här s. 471. Om Freuds felaktiga hänvisning till Hobbes och hans diffamering av vargar, se: <https://andreas-peglau-psychoanalyse.de/der-mensch-ist-dem-menschen-kein-wolf-ueber-eine-eklatante-freudsche-fehleistung/>.

[6] Sedan maj 2016 var Obama "officiellt den amerikanska president som varit i krig längst". Under hans regering hade USA fram till dess "fört krig i totalt 2663 dagar"

(<https://www.spiegel.de/panorama/krieg-barack-obama-ist-der-us-praesident-mit-den-meisten-kriegstagen-a-00000000-0003-0001-0000-000000567071>). Dessutom blev "drönarmord statlig doktrin, varje vecka undertecknade han den så kallade 'Kill List'"

(<https://www.deutschlandfunkkultur.de/drohnenkrieg-obamas-toedliches-erbe-100.html>), som ledde till att flera tusen oskyldiga människor blev offer – som "kollateral skada".

[7] <https://www.welt.de/politik/ausland/article5490579/Seine-Rede-zum-Friedensnobelpreis-im-Wortlaut.html>.

[8] <https://www.zukunftsinstitut.de/artikel/warum-gibt-es-noch-immer-kriege/> På institutets nyutformade webbplats kunde jag inte längre hitta denna artikel i mars 2025.

[9] Ibid.

[10] Martin Kuckenburg (1993): *Siedlungen der Vorgeschichte in Deutschland, 300000 bis 15 v. Chr.*, Dumont, s. 10.

[11] <https://de.wikipedia.org/wiki/Menschenaffen#Entwicklungsgeschichte>. På

<https://de.wikipedia.org/wiki/Hominisation> talas det om fem till sju miljoner år, på

https://de.wikipedia.org/wiki/Stammesgeschichte_des_Menschen nämns 7,9 miljoner år. Det är mycket spekulativt att vilja dra slutsatser om dagens människors psykosociala anlag utifrån dagens schimpansers (och bonobos) beteende: Under sex miljoner år av självständig utveckling kan mycket ha förändrats för båda arterna. Antropologen R. B. Ferguson har undersökt studier som antyder att dagens schimpanser är "mördarapor" – vilket ofta tolkas som ett arv från mänskligheten. Resultatet: Av de 27 dödade individerna bland artfränder som registrerats eller antagits vid 18 schimpansforskningsstationer "under sammanlagt 426 års fältobservationer" härrör "15 från endast två starkt konfliktfyllda situationer [...]. De återstående 417 observationsåren ger ett genomsnitt på endast 0,03 dödade individer per år." Dessutom anser Ferguson det troligt att dessa dödliga konflikter "inte är en evolutionär strategi, utan en reaktion på mänskliga ingrepp" i schimpansernas livsmiljö (<https://www.scientificamerican.com/article/war-is-not-part-of-human-nature/> översättning A.P. Jfr Martin Kuckenburg, 1999: *Lag Eden im Neandertal? Auf der Suche nach den frühen Menschen*, Econ, s. 154ff.).

[12] https://de.wikipedia.org/wiki/Stammesgeschichte_des_Menschen.

[13] https://www.mpg.de/11820357/mpi_evan_jb_2017. Men: Eftersom det finns ett brett spektrum av variationer i utseendet hos nutida människor, råder det ingen enighet om vad "moderna"

människor är och när de först dyker upp i fossilfynden (G. J. Sawyer/ Viktor Deak: Der lange Weg zum Menschen. Lebensbilder aus sieben Millionen Jahren Evolution, Spektrum 2008, s. 174). När det gäller tidigare, förmänskliga hominider blir fynden allt mer oklara. I många fall sammanförs ben, vars ålder skiljer sig åt med hundratusentals år eller vars fyndplatser ligger tusentals kilometer från varandra, för att (åter)konstruera de antagna hominidarterna (ibid., t.ex. s. 13f.). Den mycket uppmärksammade "Denisova-människan" är till exempel, enligt uppgift, förutom genom DNA-analys, "säkert bevisad" genom ett fingerben (ålder: 48 000 till 30 000 år), ett tåben (ålder: 130 000 till 90 900 år), två kindtänder (en äldre än 50 000 år, en yngre än 50 000 år), alla hittade vid gränsen till Kazakstan, samt genom en underkäke (ålder: 160 000 år) som grävts fram i kinesiska Tibet (<https://de.wikipedia.org/wiki/Denisova-Mensch>; <https://www.mpg.de/5018113/denisova-genom>).

[14] <https://www.planet-wissen.de/natur/energie/feuer/index.html>.

[15] James C. Scott (2019): Die Mühlen der Zivilisation. Eine Tiefengeschichte der frühesten Staaten, Suhrkamp, s. 20, jfr Hannes Stubbe (2021): Weltgeschichte der Psychologie, Pabst, s. 27.

[16] David Graeber/ David Wengrow (2021): Anfänge. Eine neue Geschichte der Menschheit, Klett-Cotta, s. 96, 98. På ett mycket liknande sätt beskriver redan Kuckenburg (som i not 11, s. 13–15) liknande sätt om arkeologins och paleoantropologins brister.

[17] Harald Meller, Kai Michel, Carel van Schaik (2024): Die Evolution der Gewalt. Warum wir Frieden wollen, aber Kriege führen, dtv, s. 136.

[18] Ibid., s. 152.

[19] <https://www.sueddeutsche.de/projekte/artikel/wissen/acht-milliarden-menschheit-wachstum-e418385>/ För hypoteser om kraftiga fluktuationer i de förhistoriska populationerna, se: <https://science.orf.at/stories/3221020/>.

[20] Eftersom det med tiden kommer allt färre skelettfynd till de 3 000 kvarlevorna, ökar det totala antalet inte dramatiskt om man går utanför kretsen av Homo sapiens. Även av de "många miljoner neandertalare" som totalt sett ska ha levt har hittills "endast rester av två till tre hundra individer" dykt upp (Rebecca Wragg Sykes, 2022: Der verkannte Mensch. Ein neuer Blick auf Leben, Liebe und Kunst der Neandertaler, Goldmann, s. 63).

[21] Graeber/ Wengrow (som i not 16), s. 100f. Även den radiokarbonmetod som ofta används för datering fungerar endast för de senaste 60 000 åren:

<https://de.wikipedia.org/wiki/Radiokarbonmethode>.

[22] <https://science.orf.at/stories/3219658/>.

[23] Se Stubbe (som i not 15), s. 15–67.

[24] R. Brian Ferguson, "The Birth of War"

(https://www.naturalhistorymag.com/htmlsite/0703/0703_feature.html). Översättning A.P.

Korrigerad den 24.5.25. Jag hade tidigare inte inkluderat de 24 våldsoffren från fyndplats 117 (se nedan), som Ferguson dessutom hänvisar till: "Apart from Site 117, only about a dozen Homo sapiens skeletons 10,000 years old or older, out of hundreds of similar antiquity examined to date, show clear indications of interpersonal violence."

[25] https://www.researchgate.net/figure/Cranium-17-bone-traumatic-fractures-A-Frontal-view-of-Cranium-17-showing-the-position_fig4_277326376; <https://www.20min.ch/story/cranium-17-das-aelteste-mordopfer-der-geschichte-162218687169>.

[26] Meller et al (som i not 17), s. 146.

[27] Ibid., s. 139.

[28] <https://de.wikipedia.org/wiki/Krieg>.

[29] Ibid.

[30] R. Brian Ferguson (som i not 24)). Översättning A.P.

[31] <https://www.scinexx.de/news/geowissen/kein-steinzeit-krieg-in-jebel-sahaba/>.

[32] Dirk Husemann (2005): Als der Mensch den Krieg erfand, Thorbecke, s. 34.

[33] Som i not 31.

[34] Husemann (som i not 32), s. 34. Meller et al (som i not 17), s. 154f, argumenterar på samma sätt.

[35] Ibid., s. 155.

- [36] Wragg Sykes (som i not 20), s. 25. Att tesen om att Homo sapiens utrotade neandertalarna inte håller verkar idag vara allmänt accepterat. Se ibid., s. 451–454; Martin Kuckenburg (2005): *Der Neandertaler. Auf den Spuren des ersten Europäers*, Klett-Cotta, s. 282–296; Meller et al (som i not 17), s. 142.
- [37] Meller et al (som i not 17), s. 146f., 162.
- [38] För 35 000 år sedan ska det ha funnits högst tre miljoner jordbor (Scott, som i not 15, s. 22).
- [39] Christopher Ryan/ Cacilda Jethá (2016: *Sex. Die wahre Geschichte*, Klett-Cotta, s. 201) talar om det ”ursprungliga överflödssamhället”. Detta är en anspelning på Marshall Sahlins essä ”The original affluent society”: https://www.uvm.edu/~jdericks/EE/Sahlins-Original_Affluent_Society.pdf (se även: <https://www.matthes-seitz-berlin.de/buch/die-urspruengliche-wohlstandsgesellschaft.html>). Naturligtvis fanns det även då klimatförändringar som till exempel ledde till istider. Men i regel skedde detta så långsamt att anpassning var möjlig (Wragg Sykes, som i not 20, s. 104–124). Antagandet att nästan hela mänskligheten utplånades på kort tid till följd av ett vulkanutbrott för över 70 000 år sedan är mycket omtvistat (<https://de.wikipedia.org/wiki/Toba-Katastrophentheorie>).
- [40] Rutger Bregman (2020): *Im Grunde gut. Eine neue Geschichte der Menschheit*, Rowohlt, s. 115. Den äldsta grottmålningen som för närvarande är känd är 45 000 år gammal (<https://de.wikipedia.org/wiki/H%C3%B6hlenmalerei>).
- [41] https://de.wikipedia.org/wiki/Massaker_von_Kilianst%C3%A4dten, https://de.wikipedia.org/wiki/Massaker_von_Halberstadt, https://de.wikipedia.org/wiki/Massaker_von_Talheim, https://de.wikipedia.org/wiki/Massaker_von_Schletz; <https://www.scinexx.de/news/archaeologie/war-dies-der-erste-krieg-europas/>.
- [42] https://de.wikipedia.org/wiki/Felsmalereien_in_der_spanischen_Levante. Se även Husemann (som i not 32), s. 61f.
- [43] De första indikationerna på användning av vapen för jakt är cirka 500 000 år gamla (<https://www.spiegel.de/wissenschaft/mensch/fruehmenschen-jagten-schon-vor-500000-jahren-mit-stein-speerspitzen-a-867412.html>). Det är först 300 000 år gamla spjut som med säkerhet kan sägas vara jaktvapen. De hittades i Schöningen i Niedersachsen bland benen från ett stort antal vilda hästar som dödade dem (Martin Kuckenburg, 2022: *Friedrich Engels' Frühgeschichte und die moderne Archäologie*, o.O., s. 79). Men att kunna jaga djur med dem betyder inte att man vill döda människor med dem. År 2025 uppskattades spjutens ålder till endast 200 000 år efter tillämpning av en omstridd dateringsmetod (<https://www.welt.de/wissenschaft/article256093064/Archaeologie-Die-Schoeninger-Speere-sind-100-000-Jahre-juenger-mit-Folgen.html>).
- [44] Jfr Scott (som i not 15), s. 159–164.
- [45] Brigitte Röder/ Juliane Hummel/ Brigitta Kunz (2001) [1996]: *Göttinnendämmerung. Das Matriarchat aus archäologischer Sicht*, Königsfurt, s. 396. Se även Graeber/ Wengrow (som i not 16), s. 238–244.
- [46] Scott (som i not 15), s. 20. Se även https://de.wikipedia.org/wiki/Geschichte_der_Schrift. För mer information: Martin Kuckenburg (2016): *Wer sprach das erste Wort? Die Entstehung von Sprache und Schrift*, Theiss.
- [47] Bregman (som i not 40), s. 139–161. Kompletterande litteraturrekommendation från 30.5.25: Gerd Reuther (2025): *Tatort Vergangenheit: Wie eine Fake Past unsere Zukunft diktiert*, Engelsdorfer.
- [48] Kuckenburg (som i not 36), s. 9.
- [49] https://de.wikipedia.org/wiki/Neandertaler#Verwandtschaft_zum_modernen_Menschen.
- [50] Stubbe (som i not 15), s. 33.
- [51] Det behöver inte – men kan – betyda att de var intelligentare än vi (jfr. ibid., s. 25).
- [52] Se bl.a. not 16 och 36.
- [53] R. Brian Ferguson (2013): *Pinker's List: Exaggerating Prehistoric War Mortality*, i Douglas P. Fry (red.): *War, Peace, and Human Nature*, Oxford University Press, s. 112–131 (https://www.researchgate.net/publication/273371719_Pinker's_List_Exaggerating_Prehistoric_War_Mortality). Se även Ryan/ Jethá (som i not 39), s. 212–215 och Bregman (som i not 40), s. 112ff.
- [54] Meller et al (som i not 17), s. 37.

- [55] <https://scilogs.spektrum.de/menschen-bilder/wird-alles-immer-besser-ein-kritischer-blick-auf-steven-pinkers-geschichtsoptimismus/>.
- [56] https://de.wikipedia.org/wiki/Napoleon_Chagnon.
- [57] Ryan/ Jethá (som i not 39), s. 223–227; Bregman (som i not 40), s. 111f.
- [58] Bregman (som i not 40).
- [59] I antropologin är det inte ovanligt att man, på grund av bristen på utvärderbara lämningar från förhistorien, drar slutsatser om hur de tidiga Homo sapiens levde utifrån traditioner från de senaste årtusendena eller fältobservationer av jägare och samlare som sträcker sig fram till nutiden. Men även detta är spekulationer. Särskilt eftersom det idag knappast finns några etniska grupper som är helt avskärmade från resten av världen. Jfr Kuckenburg (som i not 43), s. 136f.
- [60] https://de.wikipedia.org/wiki/Thomas_Hobbes.
- [61] Meller et al (som i not 17), s. 113.
- [62] Ryan/ Jethá (som i not 39), s. 204, 236, s. 238.
- [63] Meller et al (som i not 17), s. 113.
- [64] https://www.researchgate.net/publication/250920560_Lethal_Aggression_in_Mobile_Forager_Bands_and_Implications_for_the_Origins_of_War.
- [65] Ibid., s. 272. Översättning A.P.
- [66] <https://de.wikipedia.org/wiki/Staatsentstehung>.
- [67] Scott (som i not 15), se även <https://www.soziopolis.de/die-muehlen-der-zivilisation-1.html>.
- [68] <https://de.wikipedia.org/wiki/%C3%87atalh%C3%B6y%C3%BCk>.
- [69] Graeber/ Wengrow (som i not 16), s. 236, 245ff.
- [70] <https://www.uncg.edu/employees/douglas-fry/>.
- [71] <https://sustainingpeaceproject.com/>.
- [72] https://greatergood.berkeley.edu/article/item/what_can_we_learn_from_the_worlds_most_peaceful_societies. Översättning A.P.
- [73] Ebd.
- [74] Douglas P. Fry (2005): The Human Potential for Peace: An Anthropological Challenge to Assumptions about War and Violence, Oxford University Press; <https://sustainingpeaceproject.com/>.
- [75] Erich Fromm (1989): Die Anatomie der menschlichen Destruktivität, i samma verk: Gesamtausgabe, band 7, dtv.
- [76] Ibid., s. 148–262. Ännu 1998 registrerade den etnografiska atlasen 160 ”rent matrilineära” – det vill säga endast moderlinjen beaktade – ”ursprungsbefolkningar och etniska grupper”. Det var trots allt cirka 13 % av de 1267 etniska grupper som registrerats världen över (<https://de.wikipedia.org/wiki/Matriarchat>).
- [77] Fromm (som i not 75), s. 158f.
- [78] Mer om detta: https://andreas-peglau-psychoanalyse.de/wp-content/uploads/2018/07/Mythos-Todestrieb-pid_2018_02_Peglau.pdf.
- [79] Att detta är möjligt, att människor kan övervinna destruktiva präglningar, bevisas också ständigt i mitt terapeutiska arbete.
- [80] Se Goebbels, Joseph (1992) [1990]: Tagebücher 1924-1945 in fünf Bänden, hg. von Reuth, Ralf Georg, Piper; Longerich, Peter (2010): Goebbels. Biographie, Siedler; Reuth, Ralf G. (1991) [1990]: Goebbels, Piper, där särskilt s. 11–75.
- [81] Ibid., s. 52.
- [82] Ibid., s. 47.
- [83] Ibid., s. 52.
- [84] Ibid., s. 68–73.
- [85] Ibid., s. 63.
- [86] Ibid., s. 73.
- [87] Longerich (som i not 80), s. 58.
- [88] Reuth (som i not 80), s. 104.

- [89] Hannes Leidinger/ Christian Rapp (2020): Hitler – Prägende Jahre. Kindheit und Jugend 1889–1914, Residenz. Se även: Brigitte Hamann (1998): Hitlers Wien: Lehrjahre eines Diktators, Piper.
- [90] Ibid., s. 152. För mer information: Brigitte Hamann (2010): Hitlers Edeljude: Das Leben des Armenarztes Eduard Bloch, Piper.
- [91] Meller et al (som i not 17), s. 124.
- [92] Se förutom de böcker som används i denna text Gerald Hüther (2003) [1999]: Die Evolution der Liebe. Was Darwin bereits ahnte und die Darwinisten nicht wahrhaben wollen, Vandenhoeck/Ruprecht; Mark Solms/Oliver Turnbull (2004): Das Gehirn und die innere Welt. Neurowissenschaft und Psychoanalyse, Walter, s. 138ff., 148; Michael Tomasello (2010): Warum wir kooperieren, Suhrkamp; Stefan Klein (2011) [2010]: Der Sinn des Lebens. Warum Selbstlosigkeit in der Evolution siegt und wir mit Egoismus nicht weiterkommen, Fischer; Joachim Bauer (2015): Självkontroll. Återupptäckten av den fria viljan, Blessing. Även Erwin Wagenhofers filmdokumentär *Alphabet – Angst oder Liebe* (Alfabetet – rädsla eller kärlek), som släpptes 2013, illustrerar detta på ett rörande sätt (<http://www.alphabet-film.com/>).
- [93] Som i not 16, s. 114ff. Se även Bregman (som i not 40), s. 79f.
- [94] Jfr: https://duepublico2.uni-due.de/servlets/MCRFileNodeServlet/duepublico_derivate_00045266/05_Peglau_Autoritarismus.pdf.
- [95] Se även <https://andreas-peglaeu-psychoanalyse.de/andreas-peglaeu-utopie-oder-dystopie-zitate-und-notizen-zu-china-mai-2020-bis-oktober-2021/>.
- [96] Wilhelm Reich (2020): Massenpsychologie des Faschismus. Der Originaltext, Psychosozial, s. 38, 40.
- [97] Till exempel i Andreas Peglau (2024): Människor som marionetter? Hur Marx och Engels förträngde den verkliga psyken i sin lära (<https://andreas-peglaeu-psychoanalyse.de/menschen-als-marionetten-wie-marx-und-engels-die-reale-psyche-in-ihrer-lehre-verdraengten/>), s. 70–74 eller här: <https://www.manova.news/artikel/rechtsruck-in-deutschland>.
- [98] Wilhelm Reich (som i not 96), s. 195.
- [99] Se även: <https://andreas-peglaeu-psychoanalyse.de/psychische-revolution-und-therapeutische-kultur-vorschlaege-fuer-ein-alternatives-leben/>.
- [100] Se: <https://hans-joachim-maaz-stiftung.de/hans-joachim-maaz/buecher-von-hans-joachim-maaz/>.
- [101] Se även <https://apolut.net/im-gespraech-andreas-peglaeu/>.
- [102] Erich Fromm (som i not 75), s. 395.

Senaste sökning på internetkällorna: 14.5.2025.

Vänligen citera som

Andreas Peglau (2025): Vi är inte födda krigare. Om psykosociala förutsättningar för fredlighet och "krigsduglighet" (<https://andreas-peglaeu-psychoanalyse.de/wir-sind-keine-geborenen-krieger-zu-psychosozialen-voraussetzungen-von-friedfertigkeit-und-kriegstuechtigkeit/>) Översättning till svenska.

Det är uttryckligen önskvärt att vidarebefordra och sprida detta bidrag för icke-kommersiella ändamål.

Licensierat under en Creative Commons-licens ([Namngivning – Icke-kommersiell – Ingen bearbetning 4.0 Internationell](#), CC BY-NC-ND 4.0).